

Sérhæfingin orðin eins og færibandavinna Ford

Nigel Edwards, hjá Alþjóðaheilbrigðisstofnuninni, segir nýja Landspítalann gullfallegt tækifæri til að gera hlutina öðruvísi en áður. Breytingar í heilbrigðiskerfinu séu hins vegar erfiðar því deildir og stofnanir vinni saman

■ ■ ■ Gunnhildur Arna Gunnarsdóttir

Nigel Edwards í Veröld, húsi Vigdísar, í byrjun október. Þar talaði hann á málþinginu Skýr heilbrigðisstefna, grýtt leið? Myndlag

„Starfsánægja lækna er að minnka, þeim líður eins og þeir séu að einangrast. Margir þeirra telja að komist þeir bara til annars lands lagist ástandið. Ég tel að ein ástæða sé sú að vinna á sjúkrahúsum er orðin svo hröð,“ segir Nigel Edwards, ráðgjafi hjá Alþjóðaheilbrigðisstofnuninni og fráfarandi framkvæmdastjóri The Nuffield Trust sem er bresk hugveita á sviði heilbrigðisþjónustu.

Edwards ræddi við *Læknablaðið* áður en hann kom til landsins og hélt hér erindi þann 3. október í Veröld, húsi Vigdísar, á málþinginu Skýr heilbrigðisstefna, grýtt leið? sem Landspítalinn boðaði til.

„Það er erfitt að sinna sjúklingum af alúð. Læknum líður sem hluta af vél.

Rétt eins og þeim sem stóðu við framleiðslulínu Henrys Ford líður þeim eins og þeir komi að hluta úr verki. Þá skortir tilgang og ein ástæða er sú mikla sérhæfing sem hefur orðið,“ segir Edwards.

Hann lýsir því hvernig vel metinn skurðlæknir hafi sagst finnast leiðinlegt á skurðstofunni á sama tíma og hann hefði verið í miðri flókinni hjartaskurðaðgerð. „En hann gerði aðeins lítinn hluta aðgerðarinnar.“ COVID-19 hafi aukið á vandann. Endurheimta þurfi gamla starfsandann.

Edward Nigel kom hingað til lands til að gefa innsýn í hvernig sjúkrahús í Evrópu eru að þróast, hvernig þau séu í meginatriðum að sérhæfa sig enn frekar. „En á sama tíma og sérhæfing sjúkrahúsa eykst, verða sjúklingarnir sjálfir flóknari, hvort sem lítið er til heilsu þeirra eða félagsstöðu. Þeir passa ekki lengur inn í þrönga sérhæfingu sjúkrahúsanna.“

Hann segir stöðu eyja og lítilla landa einnig erfiðari. Sjúkrahúsin þar þurfi að bjóða alhliða sérþjónustu sérfræðinga sem hafi þennan þrönga vinkel. Það, auk þess að alltaf sé hægt að gera meira, geri stöðuna sífellt meira krefjandi. Þá nefnir hann við *Læknablaðið* síaukna kröfu um grunnþjónustu. Sjúkrahús hafi ekki einblínt á þetta fyrsta skref þjónustunn-

ar heldur beint skjólstæðingum til sérfræðinga. Huga ætti betur að því að halda langveikum sjúklingum í 1. stigs þjónustu og þjónusta á því stigi með stuðningi sérfræðinganna.

„Sérfræðingar á ekki að þurfa að sjá um sjúkling með sykursýki 2, svo dæmi sé tekið,“ segir Nigel. Sérfræðingar þyrftu svo að geta einbeitt sér að forvörnum í stað þess að tína upp brotin þegar hlutirnir hafi farið úrskeiðis.

Læknablaðið spurði Edward um innri breytingar á sjúkrahúsum. Hvers vegna hann teldi erfitt að innleiða ákvarðanir sem teknar hefðu verið? „Það er fjöldi ástæðna fyrir því að erfitt er að breyta sjúkrahúsum. Ein er að sjúkrahúsið vinnur í tengslum við annan spítala eða þjónustuveitanda og aðrar deildir,“ segir hann.

„Það er því ekki hægt að fínstillast kerfi án þess að fínstillast alla undirþætti þess, því þau spila saman.“ Einn hlutinn standi þá réttur en aðrir ekki.

Edwards er spurður hvort Landspítalinn ætti að biða með breytingar fram að nýja spítalanum en hann svarar að taka þyrfti allar ákvarðanir um breytingar áður en spítalinn er byggður. Það væri þó erfitt þar sem framþróun í læknisfræði væri hröð.

„En ný byrjun er gullfallegt tækifæri til að spyrja sig hvort hlutir sem alltaf hafa verið gerðir á ákveðinn hátt séu besta leiðin,“ segir hann. Mörg ríki glími við hvernig hvernig best sé að haga bráðþjónustu sjúkrahúsa.

„Nýtt sjúkrahús gefur tækifæri á einmitt þessu, að gera hlutina öðruvísi,“ segir hann og að tíminn fram að nýja sjúkrahúsinu sé tilvalinn til prófa sig áfram. „Líklega hafa stjórnendur góða hugmynd um hvað þeir vilja sjá. Næstu tvö ár eru því tilvalin til að verða tilbúin, prófa nýju ferlana og fínþússa fyrir flutninginn.“

Mynd/Elin Lindström, Göteborgs Universitet.

Zetterberg í Blásölum

Sænski vísindamaðurinn Henrik Zetterberg heldur fyrirlestur á Fræðslufundi lyflækninga í Blásölum 24. nóvember

Zetterberg er prófessor í taugaefnafræði við Háskólann í Gautaborg og yfirlæknir í klínískri efnafræði við Sahlgrenska. Hann fékk á dögum um afhent Ingvars-verðlaun sænska læknafélagsins fyrir framúrskarandi rannsóknir á vitmunalegum sjúkdómum.

„Með hvetjandi, orkumyndandi og vinalegu viðhorfi sínu er Henrik fyrirmynd rannsakenda og nemenda,“ segir Ola Winqvist, formaður dómnefndarinnar á vef félagsins. Zetterberg hefur komið til Íslands og myndað tengsl við marga lækna í kringum Alzheimer-greiningar.

Sigurveig Þ. Sigurðardóttir, yfirlæknir ónæmisfræðideildar Landspítala, og fyrirrennari hennar í starfi og nú framkvæmdastjóri klínískrar rannsóknar- og stoðþjónustu, Björn Rúnar Lúdvíksson. Mynd/gag

Ónæmisfræðideild Landspítala fær alþjóðlegan gæðastimpil

Alþjóðaofnæmisstofnunin hefur veitt ónæmisfræðideild Landspítalans viðurkenningu fyrir gæði

„Þetta hefur heilmikla þýðingu,“ segir Sigurveig Þ. Sigurðardóttir, yfirlæknir ónæmisfræðideildarinnar. Deildin sé nú í hópi stofnana víða um heim sem hafa verið valdar öndvegismiðstöðvar, *Center of Excellence*, af Alþjóðaofnæmisstofnuninni, World Allergy Organization.

„Þetta er ákveðin viðurkenning á því að við stöndum fyrir gæðum í klínískri þjónustu við sjúklinga, í rannsóknum, kennslu og ákveðinni þróun og nýsköpun,“ segir hún. „Þessi viðurkenning getur hjálpað okkur í alþjóðlegu samstarfi, í vísindasamstarfi og við kennslu og nám nemenda sem vonandi fara í ófnæmis- og ónæmislækningar,“ segir hún.

„Þetta auðveldar okkur að leita til annarra áþekkra stofnana um samstarf,“ segir hún og að innan þeirra sé hvatt til samstarfs ungs vísindafólks. Sigurveig segir félag íslenskra ofnæmis- og ónæmislækna vera aðila að þessum alþjóðasamtökum. Þau hafi séð ávinning og líkur á því að fá gæðastimpilinn og sótt um.

„Við erum mjög stolt af þessu,“ segir Sigurveig, sem hefur frá síðustu áramótum verið yfirlæknir deildarinnar. Fyrirrennarar hennar, Helgi Valdimarsson og Björn Rúnar Lúdvíksson, hafi unnið mikið og merkilegt starf, hlúð að vísindum og

menntun og mannað deildina góðu vísindafólki með þessum árangri. Sigurveig er þar öllum hnútum kunnug enda hefur hún unnið þar frá árinu 1991.

„Það hefur heilmikið breyst á þeim tíma. Ónæmisfræðin hefur þróast mikið og þekking á ónæmisferfinu vaxið gífurlega. Nú skoðum við boðefni og yfirborðssameindir sem við vissum ekki að væru til fyrir 10-20 árum síðan. Við greinum frumur mikið nákvæmar og sjáum samhengi milli þeirra og sjúkdóma,“ segir hún.

„Það er svo dásamlegt að upplifa tíma þar sem farið er að framleiða einstofna mót efni gegn ákveðnum frumum eða sameindum sem hreinlega lækna sjúkdóma sem áður gerðu fólk að öryrkjum.“ En bjóst hún við svona hraðri þróun þegar hún byrjaði og að henni fleygði áfram svona hratt fram?

„Já, þróunin verður áfram svona hröð og nei, ég hugsaði ekki svona langt þegar ég byrjaði hér. Alls ekki,“ segir hún róleg. „Við vitum ekki hvað bíður okkar í framtíðinni. Ég tel þó að þessi þróun haldi áfram og að meðferð við mörgum sjúkdómum verði persónubundin. Meðferðir verða sérsniðnar að hverjum og einum í meira mæli.“

Mannréttindi í brennidepli í Rúanda

Formaður LÍ stýrði árlegum fundi siðanefndar Alþjóðalæknafélagsins

Formenn norrænu læknafélaganna. Anne-Karin Rime, frá því norska, Sofia Rydgren Stale, formaður þess sænska, Camilla Noelle Rathcke, formaður þess danska, Niina Koivuviita, formaður finnska, og Steinunn Þórðardóttir, formaður LÍ.

„Siðanefnd Alþjóðalæknafélagsins setur sig algjörlega á móti dauðarefsingum,“ segir Steinunn Þórðardóttir, formaður LÍ og siðanefndar Alþjóðalæknafélagsins, WMA. Hún sótti árlegan aðalfund WMA í Kigali í Rúanda dagana 4.-7. október síðastliðinn. Fulltrúar 49 landslækna-samtaka um allan heim sóttu fundinn.

Stjórn Alþjóðalæknafélagsins fordæmdi löggjöf í Úganda þar sem samkynhneigð er ólögleg og varðar dauðarefsingu. „Löggjöfin er skelfing,“ segir Steinunn. Kallað var eftir vopnahléi í Súdan og fordæmt að sjúkrahólar í Íran væru notaðir í annarlegum tilgangi.

Stærst mála á fundinum var þó að Alþjóðalæknafélagið fordæmdi framferði kínverskra yfirvalda gegn Úígúrum, múslimskum minnihluta í Xinjiang-héraði. Þar hafi læknum verið beitt til að framkvæma þungunarrof og ófrjósemisáðgerðir til að koma í veg fyrir barneignir innan hópsins. Í ályktuninni var einnig endurtekið ákall mannréttindafulltrúa Sameinuðu þjóðanna frá miðju ári 2019 um að óháðum alþjóðlegum eftirlitsaðilum verði hleypt á svæðið.

Steinunn stýrði sínum öðrum fundi sem formaður siðanefndar félagsins. „Þessi samtök eru stofnuð eftir seinni heimsstyrjöldina vegna stríðsglæpa sem læknafrömu. Við Íslendingar viljum vera aðilar að því samtali og taka þátt í að móta siðferðisgrundvöll lækna um allan heim.“

Steinunn segir stuðningsnet lækna afar mikilvægt. Vegið sé að læknafélögum víða um heim. „Formaður tyrkneska læknafélagsins var til að mynda handtekin í kjölfar útvarpsviðtals. Þá hafa stjórnvöld í Ísrael þjarmað að læknafélaginu þar.“ Læknaþurfi sterkt bakland. „Alþjóðasamstarf er styrkur fyrir lækna um allan heim.“